ਅਸ਼ਵਿਨੀ ਕੁਮਾਰ ਉਪਾਧਯਾਯ

ਬਨਾਮ

ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਅਨਯ

(ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰ. 43 ਆਫ਼ 2022)

ਅਗਸਤ 26, 2022

[ਵਿੱਚ ਵੀ. ਰਮਨਾ, ਸੀ.ਜੇ.ਆਈ, ਹਿਮਾ ਕੋਹਲੀ

ਅਤੇ

ਸੀ. ਟੀ. ਰਵੀਕੁਮਾਰ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਚੋਣ ਕਾਨੂੰਨ: ਮੁਫਤ ਸਮਾਨ - ਚੋਣ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ ਜਾਂ ਚੋਣ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਮੁਫਤ ਸਮਾਨ-'ਮੁਫਤ ਸਮਾਨ' ਦੇ ਵਿਤਰਣ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਾ - ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪੇਚੀਦਗੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਮਾਮਲਾ ਤਿੰਨ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ - ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ।

[ਐਸ. ਸੁਬਰਮਣਿਅਮ ਬਾਲਾਜੀ ਬਨਾਮ ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ (2013) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 659 : [2013] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 668 – ਮੁੜ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ।

ਮਿਨਰਵਾ ਮਿਲਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (1980) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 625 : [1981] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 206 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।]

ਕੇਸ ਲਾਅ ਹਵਾਲਾ

[2013] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 668 ਮੁੜ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਪੈਰਾ 12, 14

[1981] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 206 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 13

ਸਿਵਲ ਮੂਲ ਅਧਿਕਾਰ: ਲਿਖਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ 43 ਦੀ 2022।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 32 ਅਧੀਨ ਨਾਲ ਲਿਖਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ 87,474, 496, 383 ਅਤੇ 121

ਦੀ 2022। (ਕਿਊਰੀ)

ਕਪਿਲ ਸਿੱਬਲ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਅਤੇ ਮਿਸ ਮਨੀਸ਼ਾ ਸਿੰਘ, ਐਡਵੋਕੇਟ (ਅਮੀਕਸ ਕਿਊਰੀ)

ਵਿਕਾਸ ਸਿੰਘ, ਗੋਪਾਲ ਸੰਕਰਨਾਰਾਯਣਨ, ਅਰਵਿੰਦ ਦਾਤਾਰ, ਵਿਜੈ ਹੰਸਾਰੀਆ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਅਸ਼ਵਿਨੀ ਕੁਮਾਰ ਉਪਾਧਯਾਯ, ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ, ਕਪੀਸ਼ ਸੇਠ, ਅਸ਼ਵਿਨੀ ਕੁਮਾਰ ਦੁਬੇ, ਅਸ਼ਵਨੀ ਉਪਾਧਯਾਯ, ਮਿਸ ਆਸ਼ਾ ਉਪਾਧਯਾਯ, ਨੇਮੀਅਲ ਕੁਮਾਰ ਅੰਬਸਥਾ, ਮਿਸ ਕਾਵਿਆ ਝਾਵੇਰ, ਪ੍ਰਣੈ ਸਚਦੇਵਾ, ਕਮਲ

ਕਿਸ਼ੋਰ, ਮਿਸ ਤਾਨਿਆ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਗੌਰਵ ਕੁਮਾਰ ਬਾਂਸਲ, ਮਿਸ ਸ਼ੋਮਿਲਾ ਬਖ਼ਸ਼ੀ, ਮਿਸ ਨੰਦਿਤਾ ਬਾਂਸਲ, ਬਰੁਨ ਕੁਮਾਰ ਸਿਨਹਾ, ਮਿਸਿਜ਼ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਸਿਨਹਾ, ਮੁਦਿਤ ਕੌਲ, ਅਭਿਸ਼ੇਕ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਲਈ.

ਤੁਸ਼ਾਰ ਮੇਹਤਾ, ਐਸ.ਜੀ., ਕੇ.ਐਮ. ਨਟਰਾਜ, ਏ.ਐਸ.ਜੀ., ਡਾ. ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਮਨੂ ਸਿੰਘਵੀ, ਐਸ. ਨਿਰੰਜਨ ਰੈੱਡੀ, ਮਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਏ.ਐਮ. ਸਿੰਘਵੀ, ਪੀ. ਵਿਲਸਨ, ਸਟੇਟ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਸ਼ੈਲੇਸ਼ ਮਾਡੀਯਾਲ, ਕਨੂ ਅਗਰਵਾਲ, ਵਿਵੇਕ ਨਾਰਾਇਣ ਸ਼ਰਮਾ, ਮਯੰਕ ਪਾਂਡੇ, ਆਦਿਤਯ ਭੱਟ, ਅਨਿਰਵਾਨ ਸਿੰਘਾ, ਉਪਾਕ ਨਿਊਰਗਾਓਂਕਰ, ਦੀਪ, ਕੇ. ਕੇ., ਚਿਤਰਾਂਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ, ਅਭਿਨਵ ਅਗਰਵਾਲ, ਅਰਵਿੰਦ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਮਹਫੂਜ਼ ਏ. ਨਾਜ਼ਕੀ, ਪੋਲਾਂਕੀ ਗੌਤਮ, ਮਿਸ ਰਾਜੇਸਵਰੀ ਮੁਖਰਜੀ, ਮਿਸ ਐਖਿਲਾ ਪਾਲੇਮ, ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਸ਼ਰਮਾ, ਸਾਹਿਲ ਰਵੀਨ, ਅਮਿਤ ਸ਼ਰਮਾ, ਦੀਪੇਸ਼ ਸਿੰਘਾ, ਮਿਸ ਪੱਲਵੀ ਬੁੱਢਾ, ਵਰੁਣ ਠਾਕੁਰ, ਮਿਸ ਸ਼ਰਧਾ ਸਰਨ, ਬ੍ਰਜੇਸ਼ ਪਾਂਡੇ, ਵਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਅਮਿਤ ਭੰਡਾਰੀ, ਸ਼ਾਦਨ ਫਰਾਸਤ, ਭਾਰਤ ਗੁਪਤਾ, ਸ਼ੌਰਯ ਦੁਗਸੁਪੁਤ੍ਰ, ਅਮਨ ਨਾਕੁਈ, ਧ੍ਰੁਵ ਭਟਨਾਗਰ, ਮਿਸ ਹ੍ਰਿਸ਼ਿਕਾ ਜੈਨ, ਨਿਤੇਸ਼ ਆਰ. ਨੇਡੁਮਾਰਨ, ਅਪੂਰਵ ਮਲਹੋਤਰਾ, ਮਿਸ ਵੰਦਨਾ ਸ਼ਰਮਾ, ਡਾ. ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਮਿਸ ਪ੍ਰਿਯਾ ਗੌਰ, ਵਿਨੇ ਪਾਲ, ਸੰਚਿਤ ਗਰਗ, ਅਮਿਤ ਕਪੂਰ, ਅਕਸਤ ਜੈਨ, ਮੈਬਮ ਐਨ. ਸ਼ਿਆਮ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਤਿਯੁਸ਼ ਸਿੰਘ, ਆਦਿਤਯ ਦੁਬੇ, ਪ੍ਰਸਾਂਤ ਭੂਸ਼ਣ, ਪ੍ਰਬੋਧ ਕੁਮਾਰ, ਮਹਫੂਜ਼ ਅਹਸਨ ਨਾਜ਼ਕੀ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਲਈ.

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

ਆਦੇਸ਼

1. ਮੌਜੂਦਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਵਾਲ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਚੋਣ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ ਜਾਂ ਚੋਣ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਮੁਫ਼ਤ ਸਮਾਨ ('ਮੁਫ਼ਤਬੀਆਂ') ਦੇ ਵੰਡ ਦੇ ਵਾਅਦਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਤਰਕ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਚੋਣ ਪੂਰਵ ਵਾਅਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਦੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ 'ਤੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਚੋਣ ਪੂਰਵ ਵਾਅਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਵੋਟ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਫ਼ਤ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਚੋਣਾਂ 'ਤੇ ਉਲਟਾ ਅਸਰ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਖੇਡ ਦੇ ਮੈਦਾਨ

ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਕਰਨ ਦੇ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਰਦਾਤਾਓਂ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਪੈਸਾ ਅਖੀਰਕਾਰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

2. ਇਸ ਬੈਚ ਦੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸੈੱਟ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਬੈਚ ਚੋਣ ਪੂਰਵ ਮੁਫ਼ਤਬੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜੋ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਸੈੱਟ ਦੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਲਾਈ ਦੇ ਉਪਾਯ ਜਾਂ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹਨ ਬਲਕਿ ਵੋਟ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਕੈਪਚਰ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਹਨ।

3. ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੀਖਿਆ ਜਨਰਲ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਸੁਝਾਅ◌ਾਂ◌ਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਹੁਤ ਸੀਮਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਝਾਇਆ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

4. ਭਾਰਤ ਦੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਲਗਾਤਾਰ ਇਹ ਮੌਕਾ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਵਾਅਦੇ ਜੋ ਕਿ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਸੀਮਾ ਸੀਮਿਤ ਹੈ।

5. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕੁਝ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਪੇਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਬੈਚ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੇਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਬਰਕਰਾਰੀ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਝਾਅ◌ਾਂ◌ਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਧਿਆਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੇਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਨੀਤੀ ਜਾਂ ਵਿੱਤੀ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਸਾਫ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਝਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹੇ ਵਾਅਦੇ ਜਾਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਜਾਂ ਸੀਮਿਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਗਰੂਕ ਅਤੇ ਸਚੇਤ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਦਖਲ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਛੱਡਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ।

6. ਜਦੋਂ ਇਹ ਮਾਮਲੇ 03.08.2022 ਨੂੰ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਕਪਿਲ ਸਿੱਬਲ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਰਾਏ ਮੰਗੀ ਸੀ। ਉਹ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਰਾਏ ਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਮੁੱਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਪਟਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਨਿਆਇਕ ਦਖਲ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ੱਕ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਹਨ।

7. ਮੁਫਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਥੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਧਨ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਮੂਲ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਦਿਵਾਲੀਆਪਨ ਵੱਲ ਧੱਕੇਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਾਹ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਮੁਫਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਕਰ ਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਲੋਕਪ੍ਰਿਯਤਾ ਅਤੇ ਚੋਣ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਵਧਾਈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

8. ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੇਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਬੈਚ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਨਜ਼ਰੀਆਂ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ

ਸੰਘ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਜੋ ਸਾਡੇ ਅੱਗੇ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਮੌਕੇ।

9. ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸਾਡੀ ਚੋਣ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿੱਚ, ਅਸਲ ਸ਼ਕਤੀ ਅੰਤਤਃ ਚੋਣਕਾਰਾਂ ਕੋਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਚੋਣਕਾਰ ਹੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸੱਤਾ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਵਿਧਾਨਿਕ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਅਗਲੇ ਚੋਣ ਦੌਰ ਦੌਰਾਨ, ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਹਸਤਕਸ਼ੇਪਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਬਿੰਦੂ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਕਿ ਸਾਰੇ ਵਾਅਦੇ ਮੁਫਤ ਸਾਮਾਨ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜਨ ਭਲਾਈ ਦੇ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਜਾਂ ਉਪਾਅਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਨ। ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ ਰਾਜ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ, ਬਲਕਿ ਭਲਾਈ ਰਾਜ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵੀ ਹਨ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਇਥੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਈ ਗਈ ਚਿੰਤਾ, ਕਿ ਚੋਣ ਵਾਅਦਿਆਂ ਦੇ ਬਹਾਨੇ, ਵਿੱਤੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਛੱਡਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

10. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਰੋਕ ਲਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਸਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਨੀਤੀ ਜਾਂ ਵਿੱਤੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਹਨ। ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ, ਉਜਾਗਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁੱਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਮਾਹਰ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਂ ਸਫੈਦ ਕਾਗਜ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਗਠਿਤ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅੱਗੇ ਦਾ ਰਸਤਾ ਸੁਝਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਮਕਸਦ ਨਾਲ, ਅਸੀਂ ਆਦੇਸ਼ ਦਿਨਾਂਕ 03.08.2022 ਨੂੰ ਸੁਝਾਅ ਲਈ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਤੋਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਸੰਭਵ ਰਚਨਾ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪਿਛਲੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ, ਅਸੀਂ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਨੂੰ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਇਕ ਸਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਮੀਟਿੰਗ ਬੁਲਾਈ ਜਾਵੇ।

11. ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਸਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦੇ ਕਿਸੇ ਠੋਸ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਸਥਾਰਤ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੌਜੂਦਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਸੈੱਟ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਮੁੱਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

a ਮੌਜੂਦਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਬੈਚ ਵਿੱਚ ਮੰਗੀਆਂ ਗਈਆਂ ਰਾਹਤਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿਆਇਕ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਕੀ ਹੈ?

b ਕੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਲਾਗੂ ਕਰਨਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?

c ਕੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਮਿਸ਼ਨ/ਮਾਹਰ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਉਦੇਸ਼ ਪੂਰਾ ਕਰੇਗੀ? ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਕਤ ਕਮਿਸ਼ਨ/ਮਾਹਰ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਦਾਇਰਾ, ਰਚਨਾ, ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਕੀ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ?

12. ਉਪਰੋਕਤ ਮੁੱਢਲੇ ਸਵਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਈ ਧਿਰਾਂ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਸ.ਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ ਬਾਲਾਜੀ ਬਨਾਮ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ, (2013) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 659 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਐਸ. ਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ ਬਾਲਾਜੀ (ਸੁਪਰਾ), ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਨੂੰ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੇ ਵਾਅਦੇ ਪੂਰੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 123 ਦੇ ਤਹਿਤ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸਾਂ ਲਈ ਐਕਟ, 1951। ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਵਾਅਦੇ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 123 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲੋਕ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਐਕਟ, 1951, ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਕੁਝ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਬਾਰੇ, ਵਿੱਚ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਧਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ।

13. ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਦਲੀਲ ਤਰੁੱਟੀਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੇ ਲੋਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਐਕਟ, 1951 ਦੀਆਂ ਵਿਵਿਧ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਫੈਸਲਾ ਗਲਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਅਧੀਨ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਓਵਰਰਾਈਡ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ **ਮਿਨਰਵਾ ਮਿਲਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ**, (1980) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 625।

14. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀ ਜਟਿਲਤਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ, ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਦੋ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਲਟਣ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ, ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਇੱਕ ਤਿੰਨ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਅੱਗੇ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਮਾਣਯੋਗ ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ।

15. ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ 4 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਬਾਅਦ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰੋ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate